

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης

Ενότητα 4: Σημασιολογική ανάπτυξη

Μαριάννα Κονδύλη

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Να γίνουν κατανοητά τα χαρακτηριστικά της σημασιολογικής και λεξικής ανάπτυξης των παιδιών από 0 – 6 ετών
- Να περιγραφούν οι κυριότερες θεωρίες σημασιολογικής ανάπτυξης

Περιεχόμενα ενότητας

1. Σημασιολογική ανάπτυξη
  - 1.1. Από 0 – 3 ετών
  - 1.2. Από 3 – 6 ετών
2. Θεωρίες Σημασιολογικής ανάπτυξης

1.1 Σημασιολογική ανάπτυξη (0 - 3)

- **Πρώτη κατανόηση λέξεων** παράλληλα με παραγωγή φωνημάτων και ικανότητα αναγνώρισης και κατηγοριοποίησης αντικειμένων → 8 - 10 μηνών.
- **Πρώτη παραγωγή λέξεων:** ηχομιμητικές φωνοποιήσεις → 10 - 12 μηνών (π.χ. «κο» για την κούκλα).
- Η ανάπτυξη της λεξικής σημασίας δεν είναι απλή διαδικασία για τα παιδιά. Απαιτεί τη **σύνδεση** μιας φωνητικής μορφής με ένα αντικείμενο, πρόσωπο ή ενέργεια.
- Η ικανότητα **αναγνώρισης οντοτήτων** και **ταξινόμηση** τους σε **κατηγορίες** για τη δημιουργία εννοιών είναι προϋπόθεση για την απόδοση μιας σημασίας σε μια **γλωσσική μορφή**.

- Το παιδί μπαίνει στο μονόλεξο στάδιο → 12 – 18 μηνών.
- Οι πρώτες λέξεις λειτουργούν **κατονομαστικά**, δηλαδή, ονομάζουν ανθρώπους ή αντικείμενα, αλλά μπορεί να έχουν και **επικοινωνιακό στόχο** (π.χ. «γεια»).
- Αυτές οι πρώτες «λέξεις» δεν είναι εύκολο να ταξινομηθούν σε είδη ούτε σε γραμματικές κατηγορίες.
- Διαθέτουν **μορφή και ένα μέρος της σημασίας μοιάζει με την ενήλικη λέξη**. Λειτουργούν στο λόγο όχι σαν λέξη αλλά σαν φράση και έχουν **ολοφραστική λειτουργία** (π.χ. η εκφώνηση της λέξης «μπάλα» μπορεί να σημαίνει «κοίτα τη μπάλα», «φέρε μου τη μπάλα» ή «πάμε να παίξουμε μπάλα»).
- **«Λεξιλογική έκρηξη»** στο λόγο του παιδιού → 18 – 24 μηνών.

- **Nelson (1973)** → σημασιολογική κατηγοριοποίηση πρώιμου λεξιλογίου: α) ονόματα/ αντικείμενα (π.χ. «παππούς, μπάλα»), β) ενέργειες (ρήματα και επιρρήματα), γ) τροποποιητές (επίθετα), δ) κοινωνικές/ προσωπικές λέξεις («γεια»), ε) λειτουργικές λέξεις (με καθαρά γραμματική λειτουργία π.χ. «το»).
- **Εκφραστικά παιδιά** → περισσότερες κοινωνικές/ προσωπικές λέξεις.
- **Αναφορικά παιδιά** → περισσότερα ονόματα/ αντικείμενα (μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης). Συγκεκριμένα, αναφέρονταν σε πράγματα που τα ίδια μπορούσαν να χειριστούν ή να ενεργήσουν πάνω τους (π.χ. μπάλα) ή πράγματα που ήταν ενδιαφέροντα στα παιδιά (π.χ. ένα αυτοκινητάκι που έχει ήχο). Σαφή προτίμηση σε **δυναμικά** και όχι στατικά **αντικείμενα**.

Υποέκταση

- Το παιδί κάνει χρήση της λέξης για να αναφερθεί σε περιορισμένη κατηγορία φαινομένων σε σχέση με την ενήλικη γλώσσα (π.χ. «νεό» (νερό) → χρησιμοποιείται μόνο για το νερό στο μπιμπερό). Συχνό φαινόμενο της πρώιμης λεξικής ανάπτυξης.

Υπερέκταση/ υπεργενίκευση

- Το παιδί χρησιμοποιεί μια λέξη για να αναφερθεί σε φαινόμενα που δεν ανήκουν στη ίδια κατηγορία σε σχέση με την ενήλικη γλώσσα, επεκτείνοντας το πεδίο χρήσης της σημασίας (π.χ. «νεό» → ονοματίζει πια και το χυμό ή και άλλα υγρά).
- Η βάση της υπερέκτασης είναι τα **όμοια αντιληπτικά χαρακτηριστικά** (π.χ. μέγεθος, σχήμα). Επίσης, φαίνεται να είναι η αντιληπτική και η λειτουργική ομοιότητα (π.χ. το ψαλίδι ονομάζεται μαχαίρι γιατί και αυτό κόβει).
- Clark, 1993: **2 είδη υπερεκτάσεις**: α) ίδια οντολογική κατηγορία (π.χ. το παιδί ονομάζει «άλογο» και το πρόβατο) και β) διαφορετική κατηγορία (π.χ. ονομάζει «μπάλα» και το καρπούζι).

Συνοψίζοντας (0-3)

- Η αναπτυξιακή διαδικασία δεν είναι ολοκληρωτικά προβλέψιμη, σταθερή ή αυτοματοποιημένη: οι παράγοντες που καθορίζουν το χρόνο και τη σειρά κατάκτησης είναι **γλωσσικοί και εξωγλωσσικοί/πραγματολογικοί (χρήσης)**.

1.2. Σημασιολογική ανάπτυξη (3 - 6)

- Με την είσοδο στην προσχολική εκπαίδευση το λεξιλόγιο του νηπίου **διευρύνεται σημαντικά** (επαφή με περισσότερα περιβάλλοντα επικοινωνίας). Η εξέλιξη αφορά και την **ποσοτική ανάπτυξη** του λεξιλογίου (αριθμητικά) και την **ποιοτική εξέλιξη**.
- Ραγδαία αύξηση του λεξιλογίου → τα νήπια επιζητούν να ονομάσουν κάθε τι στον κόσμο γύρω τους. Αντίθετα, στην προηγούμενη περίοδο στόχος ήταν κυρίως η **επικοινωνία**.
- **Σπάνια** η εμφάνιση υποεκτάσεων.
- **Συχνότερες** οι υπερεκτάσεις (π.χ. ονομάζει «καρέκλα» το κάθισμα του αυτοκινήτου). Πολλές φορές αποτελούν είδος δημιουργικής έκφρασης του παιδιού, καθώς δείχνουν τις υποθέσεις που σχηματίζει για τη σημασία και το εύρος της χρήσης μιας λέξης (π.χ. «σαρανταποδαρούσα» → μικρό φίδι).

Παιδικοί νεολογισμοί

- Λέξεις που κατασκευάζουν τα παιδιά. Κάποιες φορές η σημασία και η μορφή τους δεν είναι υπαρκτές στο ενήλικο λεξιλόγιο (π.χ. «τα μπαλαρινά» → ρούχα της μπαλαρίνας). Επίσης, κατασκευάζουν λέξεις γιατί αγνοούν ή δυσκολεύονται να θυμηθούν τις αντίστοιχες ενήλικες (π.χ. «σπαζοκύμα» → κυματοθραύστης, «αρρωστοδοχείο» → νοσοκομείο).
- Έχουν πολλαπλές λειτουργίες και καλύπτουν ένα κενό στο ενήλικο λεξιλόγιο, γιατί προσδιορίζουν το κάθε τι με ακριβέστερο/ λεπτομερέστερο τρόπο.
- Ευστοχία στην κατασκευή των λέξεων τόσο από σημασιολογική όσο και από μορφολογική άποψη (π.χ. το «αρρωστοδοχείο» είναι σαν το ξενοδοχείο για αρρώστους).
- Ανάλυση των συστατικών στοιχείων της λεξικής σημασίας και προσπάθεια προσδιορισμού της ακριβούς αναφοράς των λέξεων.

Προσδιορισμοί

- Προσδιορίζουν σχέσεις μεταξύ οντοτήτων ή γεγονότων/καταστάσεων και οργανώνονται σε διάφορα σημασιολογικά πεδία (σχέσεις χρόνου, χώρου), που προκύπτουν από την αυξανόμενη ικανότητα του παιδιού να αναλύει τα στοιχεία της σημασίας των λέξεων και να τα συγκρίνει μεταξύ τους.
- Σχέσεις χρόνου («πριν – μετά», «μέχρι», «αφού»). Αναφέρονται στη διαδοχική σειρά των γεγονότων ενώ στη διάρκεια μετά τα 5 έτη.
- Φυσικές σχέσεις χώρου («μέσα – έξω», «πάνω – κάτω»)
- Διαστάσεις με δύο «πόλους», θετικός / αρνητικός («μεγάλος – μικρός» → 2- 3 έτη, «μακρύς – κοντός» → 3- 4 έτη και «φαρδύς - στενός» → άνω των 5 ετών) και σχέσεις ποσότητας («λίγο – πολύ»).

Λέξεις με ασταθή αναφορά – δεικτικά

- Η αναφορά αλλάζει εξαρτώμενη από την εκάστοτε οπτική του ομιλητή και βέβαια, το όλο περιβάλλον συνομιλίας. Το «εδώ – εκεί» είναι από τα πρώτα που εμφανίζονται στο λόγο των νηπίων (συνοδεία χειρονομιών) και ειδικά στο παιχνίδι. Ακολουθεί το «αυτό - εκείνο» και τα ζεύγη αντωνυμιών «εγώ - εσύ», «δικό μου – δικό σου».

Ερωτηματικές αντωνυμίες και επιρρήματα

- Τα «πού/ τι/ ποιος» κατανοούνται πρώτα (λόγω της αμεσότητας αντίληψης που αφορά αντικείμενα, τόπο, πρόσωπα, αλλά και της συχνότητας χρήσης τους). Κατά την προσχολική περίοδο, τα νήπια χρησιμοποιούν και κατανοούν και τα πιο πολύπλοκα «γιατί /πώς/ πότε» (πιο αφηρημένη γνώση αιτίας, τρόπου, χρόνου, για τα οποία δεν υπάρχει αμεσότητα αντίληψης).

- Τα νήπια παράγουν μεταφορές και παρομοιώσεις από πολύ νωρίς: ήδη από 3,5 ετών (π.χ. «τα κερασάκια χορεύουν» → όπως τα κουνάει ο αέρας στο δέντρο).
- Τα χαρακτηριστικά της ομοιότητας με βάση την οποία τα παιδιά αντιλαμβάνονται και παράγουν μη κυριολεκτικά σχήματα, είναι κυρίως **αισθητηριακά**: 1^ο) το μέγεθος («έφαγα και τώρα είμαι ελέφαντας»), 2^ο) το σχήμα («κοίτα! το φεγγάρι είναι ένα μπισκότο»), 3^ο) το χρώμα («ο ήλιος είναι σαν το πορτοκάλι») και 4^ο) τα δυναμικά χαρακτηριστικά, κυρίως κίνηση («τα κερασάκια χορεύουν»). Από τα **μη αισθητηριακά (αξιολογικά/ψυχολογικά)** στοιχεία ξεχωρίζει το «καλός - κακός» (π.χ. «δε σε αγαπάω όταν θυμώνεις, γίνεσαι λύκος!»).
- Οι παροιμίες και τα γνωμικά δυσκολεύουν τα παιδιά ως προς την ερμηνεία τους έως και τη σχολική ηλικία.
- Αποτυχία να ερμηνεύσουν σωστά ειρωνικά εκφωνήματα → αδυναμία αναγνώρισης της πρόθεσης του ομιλητή.

2. Θεωρίες σημασιολογικής ανάπτυξης

Η θεωρία των σημασιολογικών χαρακτηριστικών

- Η **Clark** υποστήριξε ότι το παιδί αναπτύσσει τις γνώσεις του για τις σημασίες των λέξεων πλουτίζοντας με τον χρόνο τις γνώσεις του για τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά.
- Ακόμα, υποστήριξε ότι ορισμένα σημασιολογικά χαρακτηριστικά αποτελούν μέρος των έμφυτων γνώσεων που κάθε παιδί φέρνει στη διαδικασία μάθησης της γλώσσας ή ότι είναι τουλάχιστον προδομένη η ιδέα ότι οι λέξεις αποτελούνται από επιμέρους μονάδες σημασίας.
- Πρόβλεψε ότι οι πρώτες λέξεις από ένα σημασιολογικό πεδίο που το παιδί θα κατακτήσει θα είναι οι πιο γενικές, εφόσον αυτές ορίζονται με λιγότερο σημασιολογικά χαρακτηριστικά (π.χ. η λέξη «ζώο» προηγείται της λέξης «σκύλος»).
- Άρα, σημασιολογικά λάθη → υπερεκτάσεις των σημασιών.
- Σημαντικός αντίκτυπος → 1^η θεωρία της λεξικής ανάπτυξης.
- Σήμερα, όμως, η θεωρία δεν είναι αποδεκτή ούτε από την ίδια την Clark. Σημασιολογικά λάθη → υποεκτάσεις και όχι πάντα υπερεκτάσεις.

Η θεωρία του λειτουργικού πυρήνα των νοημάτων

- **Nelson**: η οργάνωση των σημασιών στην παιδική γλώσσα στηρίζεται σε λειτουργικά χαρακτηριστικά (π.χ. αντικείμενα για παιχνίδι ή για φαγητό).
- Υπερεκτάσεις λειτουργικού τύπου → «κράνος»: όλα τα διαφορετικά αντικείμενα που μπορούν να τοποθετηθούν στο κεφάλι, ακόμα και αν το σχήμα τους δε μοιάζει.
- Περιορισμένη ερμηνευτική εμβέλεια → εξηγεί μόνο ένα μέρος του λεξιλογίου, δηλαδή τις λέξεις που αναφέρονται σε αντικείμενα.
- Υποθέτει ότι τα νοήματα οικοδομούνται σταδιακά μέσα από την εμπειρία του παιδιού με τον κόσμο. Η αρχική νοητική κατηγοριοποίηση του περιβάλλοντος κόσμου είναι σχετικά πρωτόγονη.
- Η ανάλυση των λειτουργικών ιδιοτήτων των φαινομένων θα οδηγήσει με το χρόνο στην οικοδόμηση ενός στοιχειώδους νοήματος, που θα έχει ένα λειτουργικό πυρήνα με βάση τον οποίο θα αναπτυχθεί περαιτέρω.

Η θεωρία του προτύπου (1)

- Η σημασία μιας λέξης δεν ορίζεται με βάση επιμέρους συστατικά που χαρακτηρίζουν όλα τα αναφερόμενα φαινόμενα αλλά συστατικά που χαρακτηρίζουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό ορισμένα μόνο από τα φαινόμενα.
- Ο **Wittgenstein** θέλησε να δείξει ότι η σημασία μιας λέξης δεν μπορεί να οριστεί με βάση απόλυτα επιμέρους συστατικά αλλά συστατικά που τα διάφορα αναφερόμενα φαινόμενα μοιράζονται λιγότερο ή περισσότερο και το, κυριότερο, που δεν χαρακτηρίζουν όλα τα φαινόμενα (π.χ. Game → παιχνίδι και αγώνας).

Η θεωρία του προτύπου (2)

- **Bowerman:** χρήση της θεωρίας στην παιδική γλώσσα.
- Αναφέρει για παράδειγμα τη χρήση της λέξης «φεγγάρι» από την κόρη της (16 μηνών) όχι μόνο για αναφορά στο φεγγάρι αλλά και σε μία φέτα λεμόνι (ομοιότητα στο χρώμα), σε ένα λαμπερό πράσινο φύλλο (ομοιότητα στη λάμψη), σε ένα κομμάτι χαρτί σε σχήμα μισοφέγγαρου (ομοιότητα στο σχήμα) κτλ.
- Οι λεξικές σημασίες βασίζονται σε επιμέρους χαρακτηριστικά, όσο και αν στο μοντέλο του προτύπου τα χαρακτηριστικά δεν είναι απόλυτα κοινά.
- Το μοντέλο αυτό μπορεί να εξηγεί **ορισμένα φαινόμενα των λεξικών σημασιών** αλλά δεν αποτελεί μια ικανοποιητική θεωρία της λεξικής ανάπτυξης, για το λόγο ότι μόνο ορισμένα είδη λέξεων προσφέρονται για ανάλυση με βάση ένα πρότυπο αναφοράς.

Η θεωρία της σύνδεσης λέξης – αναφοράς

- **Schlesinger (1982)**: το παιδί αρχικά συνδέει μια λέξη με ένα μόνο φαινόμενο αναφοράς. Η σύνδεση αυτή διατηρείται στην μνήμη χωρίς να αναλύεται περαιτέρω και χωρίς να έχει από μόνη της νόημα. Με το χρόνο, το παιδί καταλαβαίνει ότι μια λέξη μπορεί να συνδυαστεί και με άλλα φαινόμενα αναφοράς. Τότε, αρχίζει να καταγράφει κοινά χαρακτηριστικά αυτών των φαινομένων.
- Το αρχικό νόημα ονομάζεται πρωτολεκτικό στοιχείο.
- Ίδιες λέξεις καθορίζουν τα νοήματα που αναπτύσσει το παιδί.
- Συνεπώς, αρνείται την ιδέα ότι τα νοήματα προηγούνται των λεξικών σημασιών και ότι υπάρχουν καθολικά νοήματα που όλες οι γλώσσες εκφράζουν.

Η θεωρία των φυσικών νοημάτων

- Κάθε λέξη αντιστοιχεί εξαρχής σε ένα νόημα και τα παιδιά διαθέτουν πολύ αφηρημένες γνώσεις.
- Το παιδί δεν οικοδομεί σταδιακά μια λεξική σημασία, αλλά ξεκινά εξαρχής με τις αφηρημένες κατηγοριοποιήσεις που είναι τα νοήματα στα οποία προσθέτει ένα όνομα μέσα από τις λέξεις.
- **Fodor:** η ανάπτυξη των νοημάτων ενεργοποιείται από έμφυτα νοήματα, όχι από την εμπειρία. Δε δέχεται ότι η σημασία μιας λέξης μπορεί να κατατμηθεί σε επιμέρους συστατικά. Η ολιστική αυτή αντίληψη των λεξικών σημασιών συνεπάγεται ότι τα παιδιά θα έχουν εξαρχής αυτούσιο το νόημα της λέξης.
- Το παιδί λοιπόν καταφέρνει τις ζητούμενες νοητικές και γλωσσικές κατηγοριοποιήσεις επειδή βασίζεται σε κατηγοριοποιήσεις των φαινομένων που είναι προδεδομένες.

Πρόσφατες εξελίξεις

- Η συνεχόμενη κριτική και οι συζητήσεις οδήγησαν σε αναθεωρήσεις ή εμπλουτισμό των αρχικών προτάσεων περί λεξικής ανάπτυξης.
- **Clark:** πολύ γενικό μοντέλο μάθησης → θεωρία της λεξικής αντίθεσης. Η νέα της θεωρία υποστηρίζει απλώς ότι κάθε λέξη αντιπροσωπεύει ένα νόημα και ότι κάθε ανθρώπινο ον είναι από τη φύση του προγραμματισμένο να θεωρεί ότι κάθε λέξη αντιπροσωπεύει ένα διαφορετικό νόημα. Το παιδί αρχίζει την ανάπτυξη της γλώσσας έχοντας ήδη οικοδομήσει ορισμένα έστω νοήματα, για τα οποία αναζητεί τις λέξεις-ετικέτες (πλήρης αντιστροφή της αρχικής της θέσης).
- **Nelson & Lucariello:** οι πρώτες λέξεις δεν μπορούν να θεωρηθούν λεξικοί όροι αλλά προλεξικοί επειδή δεν αντιπροσωπεύουν ολοκληρωμένα νοήματα.

Επίλογος

- Οι θεωρίες της λεξικής ανάπτυξης έχουν πολύ λιγότερα κοινά στοιχεία μεταξύ τους από ό,τι οι θεωρίες της γραμματικής και κυρίως της φωνολογίας.
- Ο χώρος της σημασιολογικής ανάπτυξης είναι ο λιγότερο μελετημένος του γλωσσικού συστήματος.
- Ο χώρος της λεξικής ανάπτυξης θα αποτελέσει μάλλον επίκεντρο των επιστημονικών προβληματισμών για πολύ ακόμη και μάλιστα χωρίς άμεση ελπίδα για ικανοποιητικές απαντήσεις.

Βιβλιογραφία

Κατή, Δ. (1992). *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Μότσιου, Ε. (2014). *Εισαγωγή στην ανάπτυξη της γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Μαριάννα Κονδύλη 2015.

«Θεωρίες Γλωσσικής Ανάπτυξης. Σημασιολογική ανάπτυξη». Έκδοση: 1.0.

Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/PN1547>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι παράγωγα έργα, Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

